

Gustav Vasa: Försvar av sitt regemente

Talare

Gustav Vasa
Sveriges kung

Plats

Riksdagen

Omständigheter

1560 samlades en riksdag vid midsommartiden i Stockholm, där Gustav Vasas testamente, i vilket han överlämnade makten till sina söner, upplästes. Men han höll också ett tal för att förmå ständerna att acceptera testamentet. Där blickade han tillbaka på sitt liv och regemente – till stora delar var det ett försvarstal. Han jämförde sig med bibelns David, herden Gud upphöjde till Israels konung. Man brukade använda detta argument vid hovet för att legitimera Gustav Vasas kungakrona. All politisk opposition och olydnad blev därmed ett brott mot Gud. Gustav Vasa säger också att han kanske felat och brustit och ber sitt folk om förlåtelse för detta. Så hade också David talat till Gud och sitt folk.

Kungens sekreterare och rådherrar hade säkerligen skrivit talet. Men bara några brottstycken finns bevarade hos Peder Svart och andra 1500-talshistoriker. Under 1800-talet vävde man samman dem med citat från andra källor. Så gjorde Anders Fryxell i *Berättelser ur svenska historien* och denna version kom även att ingå i *Laäsebok* för folkskolan. I Fryxells version har talet ändrat karaktär. Det är inte längre en omstridd eller hatad kung som försöker försvara sitt regemente så att ständerna ska acceptera hans testamente. Det är i stället en älskad landsfader som tar avsked av sitt gråtande folk. Här följer Fryxells version.

Då de voro samlade, inträdde konungen åtföljd av sina söner. Han uppsteg och satte sig på tronen. De tre äldre sönerna stodo var efter annan vid vänstra sidan: den yngsta, tioåriga Karl vid fadrens fötter. Då tog konungen till orda, som följer: "Jag vördar Guds makt, som i mig åter på Sveriges gamla tron upplyft Sveriges gamla konungasläkt från Magnus Ladulås och Karl Knutsson. De bland eder, som något till ålders komne äro, hava tvivelsutan förnummit, huru vårt kära fädernesland förut i många hundrade år varit i stort elände och betryck under främmande herrskap och konungar, enkannerligen under den omilde tyrannen, konung Kristian, och hur det täcktes Gud genom mig befria oss från detta tyranni. Därföre bör oss, hög och låg, herre och tjänare, gammal och ung, samma gudomliga hjälp aldrig förgäta. Ty, vad man var jag, att fördriva slik mäktig herre, den där ej allenast regrade över tre konungariken utan ock var med kejsaren och de väldigaste furstar nära förbunden och befryndad? Ej kunde jag mig denna ära föreställa, då jag i skog och ödefjäll måste skicka mig undan för fiendernas blodtörstiga svärd. Men Gud drev verket och gjorde mig till sin underman, på vilken hans allsmäktighet skulle uppenbar varda; och må jag väl likna mig vid David, vilken Gud från en ringa herde gjorde till en konung över allt folket. «Härvid brusto honom tårarna utur ögonen.

"Jag tackar eder, trogne undersåtare, att I mig till konungslig höghet velat

upphöja, och till en stamfader i edert konungahus. Ej mindre tackar jag eder för den trohet och bistånd, som I mig visat haven uti min regering. Att under denna tid Gud låtit sitt rena och klara ord inkomma, och att han också uti timmelig måtto riket med allskoöns välsignelse begåvat haver, såsom nu för ögonen är, därför skola vi, gode män och undersåtare, alla med största tacksamhet och ödmjukhet giva Gudi ärona. Det är mig nogsamt bekant, att jag i mångas sinne varit en hård konung. Men de tider skola komma, då Sveriges barn skulle vilja riva mig upp utur mullen, om det i deras makt stode. Dock må jag icke blygas att bekänna mänsklig svaghet och skräplighet, ty ingen är fullkomlig och utan bräck. Därföre beder jag eder, att I såsom trogne undersåtare viljen för Kristi skull förlåta och överse evad brist, som varit med min regering. Uppsåtet haver alltid varit till rikets och dess innebyggares bästa. Mina gråa hår, min skrynkota panna bära nog vittne om de många faror, vedervärdigheter och bekymmer, jag under min fyrtioåriga regering utstått. Jag vet nog, att de svenske äro snara till att samtycka, sena till att utrannsaka. Jag kan ock grant förutse, att många villoandar framdeles varda uppkommande. Därföre beder och förmanar jag eder: Haller eder hårt vid Guds ord, och förkaster, vad därmed icke överensstämmer. Varer överheten hörsamme, sinsemellan enige. Min tid är snart förbi. Ej tarvas mig därom stjärnor eller annan spådom. Jag känner i min egen kropp tecken, att jag snart skall gå hädan, och för Överkonungens fötter nedlägga och redogöra för Svea rikes härliga men förgängliga krona. Följen mig då med edra trogna förböner, och när jag lagt mina ögon tillsammans, så låten mitt stoft vila i frid."

Härvid sträckte han ut sina händer, för sista gången välsignande sitt folk. Hans gråa hår, hans fallna men dock majestätiska utseende, tårarna, som stundom kommo honom i ögonen, hans behagliga men nu av ålder och rörelse darrande röst, och slutligen den tanken, att de nu skulle för alltid förlora denne deras fader, lärare och välgörare, allt detta väckte den djupaste rörelse hos hela församlingen. Tårar strömmade från varje öga och med möda kunde de hindra sina snyftningar att förtaga ljudet av den älskade rösten. Gustav steg upp, och stödjande sig på sina båda äldsta söner vandrade han ut, vände huvudet då och då, tagande med nickningar och tårfulla ögon ännu en gång det sista avskedet. Församlingen följde honom tätt efter; de som ej kunde det, följde dock med sina blickar hans gråa huvud under tårar och tusende välsignelser.

Källa

<div>Vår omständighetsbeskrivning är en omarbetad version av beskrivningen av talet i Ordet är en

makt: svenska tal från Torgny lagman till Carl Bildt och Mona Sahlin: en antologi (1998)
sammanställd av Kurt Johannesson, Olle Josephson, Erik Åsard.

Taggar

1560, 1560-tal, Försvarstal, Kungahuset, Man

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/gustav-vasa-forsvar-av-sin-regeringstid>